

POTAJAJ BÓH

ČASOPIS EVANĎELSKICH SERBOV

7. číslo

Budyšin, julij 1968

Lětnik 18

Hrono na pražnik

Ja budu, kotryž budu. 2. Mójz. 3. 14

Z tym słowom je so Bóh Mójzasej zjewił, haj, my móhli samo prajić, z tym je so wón jemu předstajil. My wěmy, kajki hoberski stawizniski nadawk Mójzas měješe: Wón dyrbeše israelski lud z Egyptowskeje do slubjeneho kraja wodzić. K tomu trjebaše legitimaciju — prikaznju, wupokaz. Wón njeje skutkował sam we swojim mjenje. Ně, sčinił je wón wšo jenož w Božim mjenje a po Božej prikazni. Sam njeje sebi ničo předezwala, haj, wón je so samo spjećował. Ale wón bu nuzowany, wulki nadawk přewjesć, za kotryž bě hišće w starych lětach postajeny. A wón je potom tež znutřkownje k tomu wšemu „haj“ prajil. To slyšimy tuď w našim tekste z 2. knihow Mójzawych, abo kaž poprawom mjeno tutej knihow rěka „Exodus“, to je po serbsku „wuchod, wučah“ mjenujcy israelskeho luda.

Bóh je jemu prikaznju dał. Někto dyrbi wón najprjedy lud přeswědčić a zwólniwy činić, z nim wučahnyć z Egyptowskeje, ze „stužbneje chěže“, přez puscinu do Kanaana. A k tomu, kaž hižom prajachmy, trjeba wón legitimaciju. A tohodla prašeše so Mójzas w hodzinje tutoho bójskeho zjewjenja před horjacy m kerkom: „Hlej, hdyž ja k israelskim džěcom přidu a k nim rjeknu: ‚Wašich wotcow Bóh je mje k wam poslať, a woni rjeknu ke mni: ‚Kajke je jeho mjeno?‘ Sto dyrbju jim wotmołwić?‘ A na to znaprěčiwi Bóh: „Ja budu, kotryž budu.“ To je zdomom najstarše wukladowanje hebrejskeho mjena Boha „Jehowa“ abo „Jahwe“. Rěčne problemy, kotrež su z tym nastale, nas džensa njezajimaju. Nam je wažne, što tute woznamjenjenje Boha na sebi ma.

„Ja budu, kotryž budu.“ Wězo leži we tym wěste potajnstwo, ale my slyšimy z toho wšeho jako wosebitu kajkosć Božu, zo je wón wěčny. Wón je a wostanje přeco a stajnje tón samsny. Na swěće so wšo přeměnja. Nam so zdawa, zo so tajke přeměnenje a wotměnenje čłowjeskich a swětowych wobstejnoscow ručić stawa hač prjedy. Štož před lětdžesatkami, haj samo před lětami běše wěc najwyšeje aktualnosće a najwjetšeje wažnoty, snadž dawno wjac njeplaći, dokołž su něšto noweho wunamakali a wotkryli. Na swěće wšo postupuje. A bohužel njejsu čłowjekoj přeco ze zmylkow prjedaw-

Cyrkej přichoda — cyrkej za tamnych

Pjatk po Božim spěcu započa so w Drježdžanskej Haninej cyrkwi cyrkwinski džen sakseje krajneje cyrkwe. Tutón zjězd wotmě so we wobłuku tysacletneje rěčnicy založenja Mišnjanskeho biskopstwa.

Hesło cyrkwinskeho dnja rěkaše „Cyrkej přichoda — cyrkej za tamnych“. Hłowny přednošk poda na dnju zahajenja Lipsčanski docent dr. Werner Krusche, kotryž budže w nowembrje na biskopa prowincialneje Sakskeje w Magdeburgu wuswjećeny. Dr. Krusche rěčeše wo tym, zo njesmě cyrkej na blaku stejo wostać, chce-li swój nadawk, wot Chrystusa daty, spjelnić. Cyrkej njesmě wjac na to čakać, zo tamni k njej chodza, ně, wona sama ma so na puć podać. Nic pak, zo by zboka stejacych ze wšej mocu na swój bok sčahnyla. Cyrkej dyrbi so ze swajeje cyłej eksistencu za tamnych zasadžować. To rěka: Cyrkej njemůže a njesmě so před problemami našeho časa zawěrać. Wona ma być wotewrjena. Cyrkej njemůže a njesmě na swoje mjeno džiwac. Wona ma so zaběrać z prašenjemi, tež hdyž so to tomu abo tamnemu wosadnemu njelubi. Cyrkej ma stajnje pytać za nowymi pućemi. Wona njesmě być stłočena do jedneje formy. Chrystusowa cyrkej znaje tysacore formy. Při tym so wězo stanje, zo dyrbimy tomu abo tamnemu, štož smy z dawnych časow zwučeni, zańc dać. Cyrkej njesmě ze sobu lutować, wona ma so za tamnych woprować, kaž je so Chrystus za swět woprowal.

Po hłownym přednošku rozžeńdžechu so delegaća — bě jih 1000 — na štyri skupiny. Kóžda skupina jednaše a wuradžowaše w druhej wosadze wo hłownym hesle cyrkwinskeho dnja, a

šich časow wuknyli Njewobstajny a chablaty je čłowjek sam. Wašničkojty rozsudža wón bórce tak a wokołnik pozdžišo zaso hinak. Wučobnik na přikład praji: „Džensa njesměm k mištrej hić a jeho wo to abo tamne prosyć, džensa ma hubjenu ‚lawnu‘, ja chcu čakać, doniž njezměje zaso wjesotu mysl!“ Pola Boha je to wuzamknjene. Wón je a wostanje nastajnosći tón samsny, wón wostanje sam sebi a nam wšitkim přeco jenak swěrnny. Derje, zo tajkeho Knjeza a Boha mamy! Na Serbskim cyrkwiskim dnju smy spěwali a so k njemu modlili:

Twoja krasnosć bě a je,
wostanje do wěčnosće. La.

kóžda pod hinašim aspektom. Tež w tutych džětowych skupinach běchu slyšeć wšelake přednoški. Tak rěčešaj na přikład w 4. skupinje knježna Hana Kahlec, wěcywustojna za ratarske prašenja z Oberfrauendorfa, a generalny superintendent D. Schönherr z Eberswalde.

Knježna Kahlec pokaza na hoberske wuwice cyleje našeje towaršnosće.

Ziwjenje je so dospolnje změnilo. Tak kaž staj džěd a wowka džělałoj — a staj so sprawnje a pilnje prócowaloj —, tak to džensa wjac njeńdže. Industrializacija so dobywa do cyleho našeho žiwjenja. Čłowjek ma so džensniši džen nastajnosći nowym poměrám přiměrić. Přeco znowa ma so čłowjek rozsadžować, přeco znowa ma wuknyć a swoju wědu wobohaceć a polěpsować. To so hodži jenož hišće přez techniske srědki dopćeć. Při tym pak so njehodza konflikty wobeńc, nawopak: wone přiběraju. Ziwjenje w modernej towaršnosći — to rěka: Čłowjek ma so, kaž hišće ženje, zamołwity čuć za wšo, štož so stawa. Na jednotliwca, kotryž so do čieheho kućika stupi, so wjac njekeđzbuje. Jenož cyłk móže hišće problemy časa rozrisać. Tak je tež róla cyrkwe džensa čisće hinaša. Něhdy bě wjes wokoło cyrkwe zhromadžena kaž kurjata wokoło swajeje paty. Tónle idyliski wobraz je zašol. A my dyrbimy tule realnosć widzeć, nic zo bychmy žarowali wo to, štož je zašlo. Wobhladajmy to jako Knjezowu wolu! Cyrkej, kotraž džensa na kromje steji, ma jenož hišće šansu, hdyž so nowych nadawkow dohlada.

Generalny superintendent D. Schönherr rěčeše wo tutej nowych nadawkach cyrkwe. Nam njemůže zawěrnjo wjac wo to hić, zo sej wuchowamy cyrkwinski kupu wosrjědž hownjaceho morja časa. Tak kaž mały burik, kotryž sej konja džerži, zo by swoju rolu wobdžělał, zo by konja zeziwił, takle njemůže cyrkej přichoda wjac jednać. Cyrkej přichoda ma so wopokazać jako wěrna cyrkej Chrystusowa: „So modlić a činić to, štož je prawe, štož je sprawnje a wěrne.“ Přédowane słowo ma sčěwać skutk. Hewak je wšitko jenož fraza, haj samo ludarstwo. Pasmy so toho, zo jenož swoje štyri rózki widžimy! Cyrkej njesmě na swój běly lac hladać, hewak so stanje, zo budže z běheho laca pohrjebna košla cyrkwe. Cyrkej ma stać na boku tutej, kotriž so sprawnje prócuja wo lěpši přichod. Tak kaž je Jezus hlo-

dnych syćil, tak ma so cyrkej zasa-
dzować za hlódných na swěće. To
njeje z jałmožnami wotbyte. Ně, ma-
my so zasadźować za to, zo so kubła
swěta sprawnje rozděła. Tak kaž so
Jezus njeje hańbowal, chodźić
k cłownikam a hrěšnikam, zo by jim
ćesć wroćo dał, tak ma křesćanstwo
so zasadźować za runoprawosć a ćesć
wšitkich cłowjekow na zemi. Nje-
směmy mjelčec, hdyž so ćesć našich
čorných bratrow tepta. Mamy być
solidarni z nimi. Jezus chce, zo by
ćłowjek swět zdobył. Při tym pak
ma cłowjek na to kedźbować, zo by
so njestal z njewólnikom wšeho toho,
štož sej stwori. Cyrkej — to njeje
wjace někajki wuček, ně, to je naj-
nutrniša koncentracija za službu we
swěće. Za wšitko tuto džěło pak trjeba
křesćan zwisk z Bohom — modlenje.

Wo tutymaj a wo wšěch druhich
přednoškach cyrkwinskeho dnja so
delegaća w jara žiwých a jara do-
brych diskusiach rozmołwachu. Na
tutym cyrkwiskim dnju běše pře-
dewšim młoda generacija zastu-
pjena. A běše radosć, tutym młodym
ludžom přisposluhać. Běchu to
zwyjšta ludžo, kotřiž na zdžěła za-
mołwitych městnach našeje socia-
listiskeje towaršnosće skutkuja.
Energisce zastupowachu swoje měn-

jenje, zo smy wšitcy — křesćenjo a
njekřesćenjo — zamołwići za dobro
wšitkich. Nichtó njemóže tutej za-
mołwitosći wučeknyć do zašłosće.
Mamy so angažować (do služby
stajić) na wšěch polach našeje to-
waršnosće, haj samo na politiskim,
zo bychmy spomožnje pomhali. Tu
pak njesměmy wočakować recepty.
Tu je kóždy sam za sebje zamołwity
před swojim Knjezom.

To su jenož někotre mysle. Wšo a
wšitko tudy naličić a rozpisac, je
njemóžne. Wěsty wjeršk cyrkwin-
skeho dnja běše wječorna Boža
služba w Křižnej cyrkwi, na kotrejž
D. Noth a katolski biskop dr. Spülbeck
předowastaj. Wjeselimo so na tym, zo
su stare napjatósće mjez našimaj
cyrkwjomaj zaše a zo so wotewěraju
nowe puće a móžnosće spomožneho
zhromadneho řečjenja a skutkowanja.
Cyrkej přichoda! Je fakt, zo by zjed-
nočena křesćanska cyrkej měla
hoberske perspektiwy. To pak so
njehodži džensa a jutře docpěć. A
tola móže a dyrbi cyle křesćanstwo
hižom džensa sobu pomhać, zo by
přichod wšeho cłowjestwa był dobry,
sprawny. My křesćenjo wšitcy
spjelny Knjezowy nadawk: *pre-
dujmy a skutkujmy lubosć!* hš.

Mjez medicinu a teologiju

Dr. med. Pravdomil J. Dostal

Mrěće a smjerc

Jeli stej bolosć a chorosć polo lě-
karja a mjenje polo teologa, tak drje
stej mrěće a smjerc bóle polo teologa
a mjenje lěkarja. Hdyž spominamy na
basnika Wolkera, kotryž je prajił, zo
smjerc njeje zła, ale štož je strašne,
štož je zle, je to mrěće, zo ja wumru.
A njeje tu žanoho cłowjeka, kotremuž
by tutón puć był zalutowany — tež
nam nic. To su najwšelakorise chwile
tuposće, apatije, pokuty, bolosće a tež
cynizma. To su chwile, hdyž samo
cłowjekowo, kotřiž su čas žiwjenja
bježbóžni byli, nadobo za duchow-
nym wołaju. Lěkar widži w swojim
powoľanju wjele cłowjekow mrěć, a
ženje njeje jemu to witana wěc, ale
přeco znowa wón zatřepota, byrnjež
wězo nic tak, kaž na spočatku. Wob-
kedźbował sym cłowjekow, kotřiž
běchu dołho chori, zo jim smjerc tola
njenadźicy přindže. Někotři pytaju
pomoc w najlěpšich chorownjach a
najdrošich lěkarstwach, druzy zadwě-
luja, ale kóždy raz widziš dušine
styskosće we wšelakich stopjenjach,
kotrež du přez cłowsku móc. W čim
móže duchowny pomhać při mrěću?
Chcu naspomnić, štož sym njedawno
nažiwił.

Mje běchu k mrějacej žonje wołali.
Smy tam hnydom ze sanitetnym wo-
zom dojěli, ale kaž to takle druhdy je,
žona bě hižo morwa. Prajach někotre
zamołwjace slowa a při tym so dohla-
dach wočinjeneje Biblije na blidze —

Štó ma rjane čornoběle wobrazy
wot rjaneho Cyrkwinskeho dnja 1968?
Prošu, připósćelće je nam bórže, zo
bychmy je w „Pomhaj Bóh“ wozjewić
móhli.

sćenje Jana 14. staw. Ja jim rjeknych:
„Tak móžece jenož hišće knjeza fa-
rarja zawolać. Kajkeho wěrywuznača
sće?“ Zawostajeni wotmołwichu:
„Smy starokatolscy. Smy jej w po-
slednej hodzinje čitali. Wěra je naša
jenička nadźija.“ To běše tak cyle
sprawnje prajene, bjez kóždeho činje-
nja. Jenož jich hluboka wěra bě jim
pomhała w jich zrudobje. Tak ma tu
teologija swoje wulke polo. Stari Ro-
mjenjo wobhladowachu nahu smjerc
za Boži dar. W tym so jewi problema-
tika a nuza mrěća.

A što je ze smjercu? Ze smjercé
ma medicina jenož jedyn wužitk: pa-
tologiski-anatomiski, wopodstatnjenje
diagnozy a powučenje za přichodne
pady. Za mnohich lěkarjow je wšak
smjerc tež to wulke prašerske, to filo-
zofiske prašenje. Smjerc je jim ta
wulka njeznata. Što je docyla smjerc?
Stari Egyptowčenko wopisuja smjerc
takle:

Mjeno smjercé je „Pój sem!“

Kotrychž k sebi woła, du hnydom,
byrnjež jich wutroba ze strachom
před njej třepota.

Tu njeje ani boha ani cłowjeka, ko-
tryž so njeby jeje bojał a by sej zwě-
rił, na nju pohladnyć.

Smjerc je kruta a njenaprošna a nje-
slyši toho, kiž by chcył so k njej
modlić.

(prof. Lexa: Wuběrk z młodeje egyp-
towskeje literatury)

Takle stari Egyptowčenko. Někotři
moderni filozofjo widža w smjercí
wotpočink, pokoj, kónč wšeho wumow-
cowanja. Zwuběrał sym sej jedne
znate slowo wot Oskara Wilde:

„Znajú jedne město styskosće
hluboko w čmowych lěsach,
hdžež kóždy, kotryž nazhonił
hru čězku,

je swoju péseň dospěwał a woćichnył
a je wotkazał swój směch wětram
a swoje pěsnje sołobikej,
hdžež pućowar skónčnje wustrowi
po wšěch bédach, nuzach
a próždných sonach. — — —“

Hdyž přirunamy wíwtrosć starych
Egyptowčanow a Wildowu spróču
melancholiju ze słowami 23. psalma,
kak wone to wjesele klinča: „Hač ja
runje chodžu w čěmnym dole, njeboju
so žanoho njezboža, přetož ty sy při-
mni.“ Wězo je hodžina smjerće a řeč
nad rowom jenož polo dušepastyr-
skeje pomocy.

Štož nastupa čězke prašenje samo-
mordarstwa, chcemy jenož tak wjele
přispomnić, zo je křesćanstwo wjele
prócy nałožowało jo zasuđić. W sta-
rej Grjekskej a w Romje so wono
husto skućeše a bu za rjekowstwo
wobhladowane. Spóznaće, zo je žiwje-
nje Boži dar, kotryž tohodla sej tež
sami wzać njemóžemy, hraje za wo-
komik njezbožowneho rozsudženja
pola cłowjeka wulku rólu, kiž je při-
šoł pod wliw křesćanstwa. Cyle pra-
šenje samomordarstwa je wšak pře-
jara čězke, zo njemóžu je nětkle roz-
risac. We wulkich městach zapadneje
Europy su džensa telefoniske čista je-
nož za tych cłowjekow, kotřiž chce-
dža ze wšěm kónč sćinić. W centrali
so wotměnjeja duchowni, lěkarjo a
psychologoj, kotřiž wotmołweja na
zadwělowane prašenja. Tale křesćan-
ska akcija džěła z wulkim wuspě-
chom.

Při posuđowanju bolosće a choro-
sće, při mrěću a smjercí přindžemy
k třecemu dypkej našeho přemyslo-
wanja, hdžež so dótka my někotrych
namjeznych problemow teologije a
mediciny. Džensa so wjele řeči wo
prašenju młodžiny, wo „gamlerach“,
wo seksualnosći. Šwedska lěkarska
šula rozkladaje młodžinje zahe a cyle
jasnie mechanizm a techniku wob-
chada mjez mužom a žonu. Franco-
ska lěkarska šula bóle wuzběhuje za-
čuwanja a rozum jako dwoje a nje-
staja problem seksualnosće tak wy-
soko. Kóždy farar a kóžda cyrkej ze
zajimom hlada na młodžinu a jeje
problemy a chce zadžěwać dalšemu
rozpadanju mandželstwa. My chcemy
swoje sotry wobwarnować, zo njeby-
chu dałe plód swogeho žiwota zničić.
My chcemy džensa pomoc křesćan-
skeje wěry dopokazać w dobrych
mandželstwach. Ja bych rjekł, zo je
nadawk teologa džensa znowa wažny.
Wina a korjen wšěch džělených man-
dželstwow a zničenja schadžaceho ži-
wjenja je, zo sebi druhoho mjenje
wažu hač sebje samoho. Zakład do-
breho mandželstwa pak je, zo bóle na
druhoho džiwam hač sam na sebje. Ja
měnu, zo je tu rozsudžace, spominac
na plody swj. Duchu: Plód ducha pak
je lubosć, wjeselosć, měr, sćerpliwość,
dobročiwosć, wěra.

Z čim móže nam tu lěkar pomhać?
Zawěsće je dobre, hdyž so we wul-
kich wosadach hdys a hdys zarjadu-
ja lěkarske přednoski za młodžinu wo
tutych problemach. Tam, hdžež je
njejednota w mandželstwie a jedna
abo tež wobě stronje chodžitej na faru
po radu, snadž móže druhdy lěkar
pomhać, wosebje hdyž je wina
seksualna disharmonija.

Z časopisa „Jednota bratrska“
Jutrownik 1968

Symbolika Njeswačidskeje cyrkwe

Z powitanskeje řeče wosadneho fararja na Serbskim cyrkwiniskim dnju 1968.

Schowana cyrkej. Hdyž do poslednjeje wójnje po droze z Budyšina do Njeswačidla jědžeše, widžeše zady Chelna w dalokosci wosrjedž zeleneje hole rjanu bělo-zelenu wěžu Njeswačidskeho Božeho domu. Džen-sa ju podarmo pytaš, ale jědž změrom dale: W Njeswačidle je hišće cyrkej, nic drje wjace tak wysoka a horda, wjes a cyłu krajinu wobknježaca, ale wona tam je.

Snano je runje w tym Boža mudrosć spóznać, zo je Wón cyrkwi jeje wulkosć, krasnosć a nahladnosć uzat a za to jej dat niskosć stužobneje džowki. Ponižnosć je skerje po mysli našeho Zbóžnika. Njech je cyrkej schowana, haj potajna mjez ludom, jenož zo tu wona je!

Njehotowa cyrkej. Kak husto su so nas hižom prašeli, hač tola njechamy skónčnje tež wěžu po něhdyšim wašnju zaso natwaric. Boži dom drje je po hroznyj zničenju zaso natwarjeny, ale bjez wěže. Tu smy jenož prowizorisce z deskami a papu zawodželi. Wobraz našeje cyrkwe nas mójnje napomina: Wy hišće njejsće hotowi. Twarće dale! Njespokojće so z tym, štož sće hač dotal docpěli.

Chrystusowa cyrkej na zemi je přeco njehotowa. Běda jej, hdyž njewidzi wjace swoju njehotowasć a čuje so dokonjana, bjeze zmyłka a poroka. Tajka dokonjana, dotwarjena cyrkej, kotraž so sama sebi lubi, je swoju mladostnu čistosć zhubila. Wona je přestala we woporniwym bėdženju. Wona njeje wjace solidarna ze stajnje njehotowym swětom.

Znutřkowny postup. Ah! Što by sej myslil, zo je njehotowa cyrkej znutřka tak rjenje wuhotowana. Kajki postup porno 1949, hdyž běchmy w samsnym Božim domje zhromadzeni. Tehdom bě woltnarišće hišće w rozpadakach. Deskowana scěna zawodžěwaše hrozny napohlad.

Nětk widžeš zaso rjany woltar. To je znutřkowny postup! Boža cyrkej ma znutřkownje postupować, přećiw hřehej wjowajać, njeprawdosći wobarać, nowe pójnaća wědomosće a wěry hromadzić, zrawic w swoich nahladach. Zlě by bylo, bychmy-li džensa na samsnym měsće stali kaž před dwuceći lětami. Džensa mamy dobry grat być, w Božej ruce. W.

Handrij Lubjenski

Handrij Lubjenski – „Serbski Cice-ro“ – tak jeho přećeljo rady mjeno-wachu. A to z dobrym prawom. Handrij Lubjenski, lěta 1817 za diakona při Michałskej cyrkwi powołany a džesać lět pozdžišo za fararja postajeny, bě wuběrný předar. Wo nim so w chronice piše, zo je w jara dobrej serbsčinje na wosebje powučace a zbudžace wašnje přėdował. Jeho cyła lubosć stušeše serbskemu ludej. – Jako syn małego ratarja a hajnika je

Džowka swojeje maćerje

Jan Niebauer

Pokročowanje

Marja běše hač dotal była za wučerku na wučerskim wustawje w Gnadenfrei a běše tam jara lubowana. Wona mješe rad literaturu, hudźbu, wumělstwo, a nětko dyrbješe tež rad męc Awgusta Wilhelma Heydu. W samsnym času bu wubrana za Jäschku Emilia Rosenhauerec, a za Pagella Friderika Mächtelec. Holcy jědžechu wokoło Afriki kaž něhdy jich nawoženje. Po přichadze do Keylangu dyrbjachu hač do kwasa bydlic w kólni, hdžež běše „čišćer-nja“. Za tydžeň so hotowaše kwas. Jäschka wěrowaše Heydu z Marju a tež Pagella z Frideriku. Na to zwěrowa Heyda Jäschku z Emiliju. Domoródní přihladowachu z wulkej česćownosću. To běše jim něšto cyle njezwučene. Po tamnym wašnju strowjachu nowych mandželskich z wusunjenym jazykom.

Trí mandželske pory njemóžach wězo wostać hromadže w jedneje chězce. Heyda dósta prikaz, zo by so rozhladował, hdže by so nowa stacija hodžala založic. Dvě léce pućowasťaj Awgust a Marja jako wandrowskaj po wysokich horach. Wrobl ma swoje městno a lastojčka swoje hně-zdo, ale wonaj njemějšťaj žanoho domu, jenož drohu před sobu, woť wšy do wšy, přez wysoke lodowe hory. Dvě džěsci so jimaj po puću narodžišťej. Wzmi čłowjekej wšitko – ale jeho són jemu njewozmjěš – wosebje tón nic, kotryž Bóh swojemu lubowanemu dawa. A Bóh jimaj dawasťe són wo swojbjje, wo ćoploće, wo domiznje, wo doměku z kwětkami, wo zahrodce, wo Božim domje, kotryž je poľny wěrjacych dušow. To běchu jeju sony, kotrež so zložowachu na listy Marineje maćerje, z kotrychž přeco zaso klinčeše: Měj rad čłowjekow! Spominaj na čornu Mau, kotraž je tebe pěstowala. Spominaj na hólca Umbala-Bobo, kotryž je tebi hrajki wurězował! Awgust a Marja džěšťaj dale po wysokich horach, dvě džěsci na rukomaj.

Tuž přińdže powěsć, zo byšťaj so wróćiljo do Kyelangu. Jäschka bě wotešol do Simly, zo by tam pokročował we wědomostnym džěle, a Pagellec do Poo pola Kunawaru. Božo, kak sy dobroćiwý! Tón luby Kyelang. Heydecy wostachu tu wjac hač štyrceći lět. Tam běše ćoplo, kwětki za woknom, małe póľko, kotrež bě zdo-

bom městno za Bože služby. Z wósom bėrnow, kotrež bě Heyda w tyzce sobu přinjesť, běchu po času rjane žně jim narostle. Dotal njeznajachu bėrny. Nětko sadžachu tež w susodnych wsach bėrny. Heyda wučěse susodow polo wobdžělać a hnojic. Hač dotal běchu sej w tutech kónčinach w klóšťrje počowali kóžde lěto toľste knihi, kotrež potom překi a po doľhosći po polach nošachu, zo bychy so žně radžiľe. Marja wučěse wjesnjanow šic a štyrkowac, čitać, pišac a ličić. Z posmėwanjom spominaše na wučerski wustaw w Gnadenfrei. Ničo pak njeběše podarmo, štož bě tam nawukla.

Heyda džělaše jako předar, ewangelista, lékar, wučer a jako ratarski instruktor. Wón založi we wokolinje cyly rjad šulow a napisa za nje w dialektce „bunan“ wučbnicy, bibliske stawizny a protyky. Přeložene džěle swj. Pisma dyrbješe najpředy sam w swojej čišćerňi z ruku čišćec. Jeho mandželska jemu při tym pomhaše. Wodnjjo džělašťaj a w nocy studowasťaj řeče a domoródnju literaturu. Tak wužiwasťaj čas. Heyda přeložowasťe dalje džěle swj. Pisma, ženje wšak do klasiskeje, ale stajnje do ludoweje řeče, a to z tajkim wuspěchom, zo bu wón ze swojeje mandželskeje pomjenowany za čestneho sobustawa Britiskeho a wukrajneho bibliskeho towarstwa. Wón přeloži tež spėwarske a Beckowu „Glaubenslehre“.

Přeco zaso so podachu na doľhe pućowanja do hór, hustodosć wrohženi z lawinami, ale ženje přez čłowjekow. Woni běchu so na njeho a na jeho cyłu swojbu zwučili. Woni jich přijimachu a wobdžělichu so na jich zrudobje, hdyž dyrbjachu Heydecy tři rowy jedyn za druhim za swoje džěci wuryc: za Hanku, Lydiju a za Hermana. Marja chodžeše k wjesnym žonam a njeseše z nimi starosće a bolo sće.

Wšėdnje běchu na farje wječorne nutrnosće, bibliske hodžiny, modlitwy a spėwne wječory. Tak so minychu lěta. Hdyž potom Marja w starobje spominaše na poľsta lět pod Himalaja, by rjekla: „Ničo wosebiteho njesmy činili. Běše to stajnje to samsne.“

Prawa džowka swojeje maćerje. Wona bě njewužitna služobna. Wšitko bě Jezus Chrystus.

Z českeje ewangelskeje protyki 1967

so dnja 11. 4. 1790 pod Čornobohom w Rachlowje narodžil. 15lětny bu šuler Budyškeho gymnazija. Hižo jako gymnaziast „zapóča serbske pěsnički, přisłowa a stare serbske knihi hromadzić a to napisowac, štož něhdže serbsku řeč abo literaturu nastupaše“, tak piše Klin wo nim. Jako so lěta 1812 jako abiturient z wuznamjenjenjom do Lipska na teologiske studije poda, mješe hižo dobry naćisk serbskeje gramatiki a serbskeho słownika hotowy. Z Bartskim farskim synom Adolfom Klinom wobnowi lěta 1814 přėdarske towarstwo w Lipsku, kiž

móžeše hižo na 100lětnu tradiciju wróćo hladać. – Při Michałskej cyrkwi je z bohatym žohnowanjom skutkowal. Hdyž přėdowaše, bě Michałska cyrkej nabita poľna nutrných připsłucharjow. Jemu móžachu tež tehdy džakowni być, zo Michałska cyrkej lěta 1828 nowe zwony dósta. – Lěta 1831 bu na zamoľwićišće městno powołany. Dobry Serb bu pastor primarius cyrkwe swj. Pětra w Budyšinje. Doma pak so w tutym čestnišim zastojnstwje ženje prawje ćuj njeje. Němscy Budyscy měšćenjo seľ jeho tak nje-wažachu kaž něhduši serbscy wo-

sadni. A tak hladaše wosebje w poslednich lětach žiwjenja husto jara žedziwje z Pětrowskeje cyrkwy, hdžež njeměješe wjele kemšerjow, na Michajlsku, hdžež njedželu lědy pródneho městna namakachu. — Jako přeni farar Pětrowskeje cyrkwy wuwučowaše wón tež seminaristow w serbsčinje. Jemu ma so tež dżakować, zo je so serbska biblija tehdy dwójce wudała, a to lěta 1820 a lěta 1823. Serbske spěwarske su lěta 1838 nowu přiłohu ze 184 nowymi kěrlušemi dostale. Za to je so tež Lubjenski postarał. — Dnja 19. 3. 1840, jako so na pokutne předowanje přihotowaše, zemřě za wšech njenadžicy, byrnjež bě hižo prjedy chětro chorowaty, hluboko wobzarowany wot přiwuznych, přecelow, swěrných wosadnych a wot mnohich znatých Slowjanstwa, z kotrymiž měješe dobre styki. P. A.

Z wosadow

Z Klukšanskeje wosady: Na Krajnocyrkwiskim dnu 26. meje 1968 w Drježdžanach běchmy pódla. A bě to nam wažna wěc, zo móžachmy sobu na tutym swjedženju „1000 lět Mišnjanske biskopstwo a křesćanstwo w Sakskej“ być. Busy z Běleje Wody přindžechu po nas, a stónčko swěćeše na našim puću do Drježdžan. Hižo zahe parkowachmy před Křižnej cyrkwy. Mějachmy hišće dosć časa, do woknow wokoło Stareho torhošća hladać. Wězo so zajimowachmy tež za EXQUISIT. Tola potom Boža služba so zazwoni. My tež chwatachmy, zo bychmy dobre městna měli. Wulki pozawnowy chor nas powita, jako do wulkeho Božeho domu zastupichmy. Mějachmy hišće chwile, sej wobrazy wobladać, kak cyrkej w poslednich lětdžesatkach so husto paleše. A nam so Křižna cyrkej tak lubješe, kaž wona nětko je — njedospotna. Mócnje zatrubichu pozawnisća introitus. Potom postuchachmy na nowe pišće, kotrež su druhe najwjetše, kiž su so po wójnje pola nas twarili. Před woltarjom bě so džěl Křižneho chora zestupał. Wón spěwaše liturgiju. Kaž wulki Boži dar bě za nas, zo slyšachmy tutón swětoslawny chor k Božej česći spěwać. Naš biskop D. Noth bě nam zdžěla tež hišće njeznaty. Wón předowaše na tak dobre a sprawne wašnje wo epistoli njedžele. Wosebje wjele młodych postuchaše we wulkej wosadze.

Po Božej službě so zesydachu 68 z Klukšanskeje wosady zaso do busow a jědžechu na lěwym přibrjoze Łobja přez Pillnitz do Pirna. Po wobjedže so zeždžechmy w Mariner cyrkwi, hdžež nas napoť slepy knjez Šěca jara wustojnje wjedžeše. Skónčnje běchmy wšitcy wjeseli, zo njejsmy nimo tu teje stareje debjenki jěli. Krasny bě naš dalši puć přez Hohnstein do Sebnitz. W Sebnitz sej wobladachmy cyrkwy a přez wokno wustajeńcu kumštných kwětkow. Wulke běše wjeselo, jako nam luba žona fararja Tauta nadosć tajkich kwětkow přinjese. Běchmy zaso zjednani. Po rjaných pućach jědžechmy wobohaćeni zaso do Klukšanskeje wosady wroćo.

Zapisk w Njeswačidlskich cyrkwiskich knihach

Knihazemrětych Njeswačidlskeje wosady 1750—1799
lětnik 1772. strona 312 a 314,
čísťo 28

Lahow

Jan Wjenka z Lubjenka (Mehltheuer), měsćanskeje wsy zady Budyšina, bě sej wotmyslił, korčmu we Lahowje na so přinjesć a chcyše sej wunuzować z tamnej zwudowjenej korčmarku so woženić. Z tutym wotpohľadom připiny wjele hrožacych listow, zo woheń załoži na korčmu w Zarěču, staršiki dom wudowy, a na Lahowsku korčmu.

W nocy 1.—2. septembra 1770 zapali brožen Lahowskeje korčmy, kotraž so na druhim džen wotpali. W samsnym času — 2. septembra — džěše zlostnik w Budestecach k Božemu blidu, zo by swój njeskutk zawožděl.

W nocy 28.—29. septembra 1770 zapali znowa hródz Jakuba Rojča w Haslowje. A dokaž na njeho tukachu, bu zajaty. W nocy 4.—5. junija 1771 wučekny z jastwa w Budyšinje a zapali Jordanec statok w Myšecach a připiny tam a tež we Lahowje a w Zarěču hrožace listy a poda so do switanja zaso do Budyškeho jastwa.

Sudnistwo zasudži jeho, zo bychu jeho na krawjacej koži na palnišćo wlekli, jeho dwójce ze žehliwymi klěšćemi šćipali a na to žiweho spalili. Přez kurwěrchowske wobnadenjenje buchu jemu žehliwe klěšće spuščene.

2. apryla 1772 dopođnja w 10 hodź. přewjedzechu Wjenku do Lahowa, hdžež běch ja potom při nim jako dušowpastyr a pytach, hač je jeho pokuta sprawna a jeho wěra. Přetož w Budyšinje běchu jeho tamni knježa duchowni wšědnje wopytowali. Tak běch ja jenož tři kroć pola njeho pobyl.

3. apryla 1772. Ja nětkle tole dodam z dobrým wotpohľadom, dokaž mějach ja wjele prócy a naprašowanja, kak ma so cyrkwinse wšo prawje wobstarać. Na farstwje ani to najmjenše njenamakach. Rano w 6 hodź. modlach so ze zlostnikom rańšu modlitwu. Potom jeho přihotowach na Bože wotkazanje na zakładze 1. Tim. 1,15:

To je zawěšće wěro a jara dostojne stowo, zo je Jezus Chrystus do swěta přišoł, hrěšnikow zbožnych šćinić, mjez kotrymiž sym ja tón přeni.

Ja dach so jemu spowědać a na to dosta Bože wotkazanje. Knjez kaplan Kapler, kotryž bě cyłu noc pola njeho byl, džeržeše jemu nutrnosť po spowědži a jeho troštowaše.

Při wobleknanju drasty chudeho hrěšnika a tohorunja při jeho wuwjazanju, při wusudženju (peinliches Halsgericht) a při wuwjedženju k temu. Po wusudženju a při přiwjazanju na krawjacu kožu ja jeho troštowach.

Na poť wosemich přindže knjez wučer ze swojim pomocnikom a něhdže 24 tych kmańšich šulerjow a spěwaše pod woknom zasudženeho:

Smil so nad nami, o Knježe . . . a Štož ćerpju, to sym zaslužil . . .

Při wonwjedženju k wotprawjenju: Wenn ich vor Gericht muß treten —

Šulski křiž běchmy z wotpohľadom doma wostajili, dokaž so wón při wotprawjenjach nihdže njewuziwa, hdžež so na dobry porjad keđžbuje.

Při wonhiću mějachmy spěwać:

Jezu, mojej duše zbože . . .

O Gott, wie manches Herzeleid . . .

Ow hlöwa krawnje zbita . . .

a to tak, zo šula jenu šćučku spěwaše, potom přesta, a my duchowni skrótkka tele slowa rozpominachmy.

Na palnišću so ja takle na zasudženeho wobročeh:

Luby Wjenka, to je zawěšće wěro,

zo je Böh tebi twoje hrěchi wodał, hdyž pak sej ty k posylńenju swojeje wěry znowa tajke wobkrućenje žadaš, chcu ći ja jo dać,

Wón: Ach haj, luby knježe.

Ja: Poklakni so. Wón to činješe.

Ja: Jano, je tebi twojich hrěchow, wosebje zo sy z wotpohľadom woheń załožil, wutrobnje žel?

Wón: Haj, luby knježe.

Ja: Wěriš ty, zo je Jezus Chrystus za wšě twoje hrěchi, wosebje pak za tele, dosććinił?

Wón: Haj, luby knježe.

Ja: Wěriš ty, zo chce Böh tebi rady wšě twoje hrěchi wodać a tebe za swoje džěčo přiwzać?

Wón plakajo: Haj, luby knježe.

Ja: Tuž chcu ja tebi móc swojeho zastojnstwa a na město swojeho Knjeza Jezom Chrysta wšitke twoje hrěchi, wosebje zo sy woheń załožował, na tajke wašnje wodać, zo tebi žadyn čert před Božim sudom njesmě porokować. Ja tebi wodawam twoje hrěchi w mjenje Boha Wótca a Syna a swjateho Ducha.

Na to poručeh jeho w krotkej modlitwje trojeničkem Bohu, zo by jemu pomocny byl w jeho nuzy: Knjez požohnuj tebe a zwarnuj tebe — Ja prajach dale: Jano, jowle je tón šćěpowc za tebe, kotryž budže tebi rěbl z tuteho zleho swěta bliže k njebiesam, hdžež dobry pastyr tebe jako zhubjenu wowcu na swoje ramjo wozmj. Böh, naš pomocnik we wulkih nuzach budže při tebi. Tak zalěz w Jezusowym mjenje horje. Wón zalěze jara zmuziče horje.

Hišće na šćěpowcu ja jemu někotre zdychowančka prajach, kotrež so wón wotře kaž na klětce modleše w měrje z wjesołosću. Kaž bě wón docyła na smjerć derje přihotowany. Hač bě so někajki zmylk stał, abo běše wětr njeprějomy, 9 minutow dołho běše wón hišće wosrjedz pļomjenjow žiwy, njeje ani stonał abo wołał.

Wón bě 25 lět stary.

Tole sym swěru napisal, zo by mój česćeny naslědnik snadž do samsnych wuskosćow njeprišoł kaž ja, zo nje-mějach žane pokiwy, kak so zadržec.

Notatum per me.

(Přez mnje napisane)

Mjeń, duchowny

Nakład Domowina. — Wuchadza z licencu č. 417 nowinskeho zarjada pola předsydy Ministerskeje rady NDR jónkroč za měsac. — Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. — Hłowny zamotwity redaktor: superintendent Gerhard Wirth-Njeswačidlski. — Čisće: Nowa Doba, čisćerjona Domowiny w Budyšinje (III-4-9-1606).